

ЛІТУРГІКА СХІДНИХ КАТОЛИЦЬКИХ ЦЕРКОВ

о. Василь Гоголь

Івано-Франківська теологічна академія

Нововисвячений ієрей після рукоположення сім днів підряд служить Божественну Літургію. Чому?

В чині поставлення пресвітера, що міститься в книзі Архієратикон, або Святительський Службник, читаємо кінцеві рубрики:

Святитель підносить рукоположуваного і перекладає задню частину його орара наперед, на праве рам'я, виголошуючи: Аксиос. І співають: Аксиос, тричі у вівтарі і тричі в церкві, на два хори. Поставлений ієрей цілує святителеву руку. Так само подає йому нарукавники, а він цілує їх і архиєреєву руку. Архиєрей виголошує: Аксиос. І так само співають у вівтарі і в церкві. Те саме роблять і на фелон, і на службник. За кожним разом архиєрей виголошує: Аксиос. І співають так само. І поцілувавши святителеву руку, поставлений ієрей відходить, цілує всіх співслужителів у рамена і, ставши при св. трапезі, співслужить з ними Літургію. Він також читає заамвонну молитву¹.

Отож, як бачимо, в сьгоднішньому чині поставлення пресвітера немає згадки про семиденне служіння нововисвяченого ієрея. Проте коли подивимося рукопис Архієрейського Службника з XVII ст., що знаходиться в бібліотечі Київського Софійського собору (№ IV-76, л. 9 і наступні), то знайдемо наступний припис: причащався нововисвячений перед іншими священиками, читав заамвонну молитву та служив «*на всяк день до седми дней*».

Для з'ясування цього питання вдаймося до історичних фактів.

Грецька редакція:

Коли подивитися найстарший рукопис, що дійшов до нас (Barberini Gr. 336, VIII ст.) так званий *Евхологiон св. Марка*, то в ньому також немає згадки про семиденне служіння, а згадується тільки, що новопоставлений причащався перед іншими служителями². В чині ж хіротонії пресвітера, за рукописом (*Grottaferrata gr. Gb 1, XI-XII ст.*), маємо вже наступні вказівки для нововисвяченого ієрея:

1) причастившись Тіла та Крові Христової від єпископа, що його рукоположив, причащав інших пресвітерів;

2) читав заамвонну молитву;

3) щоденно протягом семи днів звершував Літургію³.

Такі вказівки стосовно нашого чину можна бачити також в інших рукописах аж до XIV, а навіть XV століть⁴.

Слов'янська редакція:

Стосовно самого тексту хіротонії пресвітера, рубрик та приписів, що відносяться до XIV-XV століть та практикувалися на наших землях, то був це аналогічний переклад грецького чину (*не виключеною є можливість деяких добавок слов'янського походження в перекладі тексту*). Читаємо в рукописі Архієрейського Службника Санкт-Петербурзької Духовної Академії: «...творить же и заамвонную молитву и служит за сім дній въ ризахъ»⁵. У грецьких редакціях чину рукоположення пресвітера, як пізніше і в слов'янських, рукоположений повинен був служити Святу Літургію протягом семи днів. Проте на практиці було по-іншому.

Як бачимо з указів «*како подобаєть избирати достойныхъ на священство*», нововисвячений (священник та диякон) служили в нас не сім днів, а протягом шести неділей. Служив ставленик в Соборній церкві, маючи наказ: «*на Литургіяхъ Евангеліе чести, гораздо просмотревши, аби чель не спешно, иже бі зналь статьи и возгласы: на утреньяхъ и на вечерняхъ... аби говорил псалтырь и псалми и канони и церковное каженье зналь и все действо священническое...*». Усьому цьому він повинен був навчатися: «*пильне абы умель добре*». За невиконання даного розпорядження поручитель карався «*святительской казнью*»⁶.

Після закінчення терміну нововисвячений зі своїм поручителем приходив до єпископа, якому говорили, що: «*новоставленный весь рядъ церковный и священническое действо добре умеетъ*». На що єпископ відповідав поручителю: «*положили есмо тое дело на твоей души, верячи тебе, ты за то самъ ответъ даси, если будешь его добре училь и онъ все добре умеетъ*» та наказував дяку записати свідчення до книги реєстру⁷.

У своїй праці «Ставленникъ» А. Дмитрієвський зауважує, що і сьогодні на Православному Сході прийнято, щоб нововисвячений священник служив богослужіння безперервно протягом сорока днів⁸.

У нас кількість таких днів не визначена для новоіерея, проте як у грецьких рукописах, так і в слов'янських службениках у більшості припис був — ціла седмиця. Чому ж саме сім днів повинен відправляти Святу Літургію нововисвячений священник? Найкраще пояснення цьому дає Симеон Солунський: «...на закінчення

він (новоіерей), прийнявши благословення від єпископа, священнодіє кожного дня на протязі цілої седмиці для того, щоб отримати навик в ділі священнослужіння⁹ та перебувати невідлучно в священнодійстві на протязі першої седмиці, яка є образом всього життя, щоб, ретельно виконавши обов'язки священнодіяння в земному житті, досягнути єдності з Христом в священнослужінні безкінечному, що триває вічно. А тому, що новоіерей прийняв великий дар духовний, то за числом семи дарів Святого Духа, від Якого він прийняв благодать священства, повинен і священнодіяти протягом семи днів, як і приписано»¹⁰.

Розмірковуючи про таку глибоку символіку та гідність священничого служіння, вважаємо, що було б корисним, щоб припис служити Святу Літургію протягом семи днів знову віднайшов своє місце у сьогоденішньому чині поставлення пресвітера.

¹ Видав Синод Української Католицької Церкви, 1988.

² Див. GOAR J., *Εὐχολόγιον sive Rituale graecorum complectens ritus et ordines Divinae Liturgiae, officiorum sacramentorum, consecrationum, funerum, orationum, etc. Cuilibet personae, statui, vel temporis congruus, juxta usum Orientalis Ecclesiae.* – Parisiis, 1647. – Editio 2. Venetiis, 1730. – P. 244.

³ Див. MORIN J., *Commentarius de sacris Ecclesiae ordinationibus secundum antiquos et recentioris, latinos, graecos, syros et babilonios in tres partes distinctus.* – Paris, 1655. – P. II, P. 76-78.

⁴ Пор. MORIN J., *Commentarius de sacris Ecclesiae ordinationibus secundum antiquos et recentioris, latinos, graecos, syros et babilonios in tres partes distinctus.* – P. II, P. 87-88, 94-95, 101-102.; Дмитрієвський А., *Описание Литургических рукописей, хранящихся в библиотеках православного востока.* – Том II. *Εὐχολόγια.* – Киев, 1901. – С. 159, 272, 436, 655.

⁵ Пор. Рукопис Архидієрєйського Службєника Санкт-Петербургської Духовної Академії (Софійської). № 1056. – С. 8-10. «Въ ризахъ» – це ніщо інше як слов'янський додаток до грецького перекладу.

⁶ Див. Неселовський А., *Чины Хиротесій и Хиротоній. Опыт историко-археологического исследования.* – Каменець-Подольськ, 1906. – С. 194-196.

⁷ Див. Там само.

⁸ Див. Дмитрієвський А. *Ставленникъ.* – Киев, 1904. – С. 105 (ан. 3).

⁹ Новоіерей протягом певного часу під проводом досвідченого в священнослужінні ієрея навчається всім пресвітерським обов'язкам, служачи в храмі та виконуючи певні треби. Див. Дмитрієвський А., *Ставленникъ.* – С. 105.

¹⁰ Пор. Вєнїамїнь (Архїєпископ). *Новая Скрижаль, или Дополнительное объяснение о Церкви, о литургии и всех службахъ и утваряхъ церковныхъ.* – М., 1999. – Ч. III. – С. 178-179. *Писания святыхъ отцовъ и учителей Церкви, относящиеся к истолкованию православного богослужения.* Санкт-Петербург. – Т. II. – С. 240-241. Також в новопосвяченому храмі Свята Літургія повинна служитися сім днів підряд заради дарів Святого Духа, що від цього часу завжди перебуватимуть у храмі. Див. Вєнїамїнь (Архїєпископ). *Новая Скрижаль.* – Ч. III. – ст. 197-198.

Рукопис наукової статті надійшов до редакції «Доброго Пастиря» 04.02.2011 р.